

UČITELJSKI TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja v 1. in 15. dan vsakega meseca ter stoji za vse leto 3 gold., a za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise vzprejema uredništvo, naročnino in oznanila pa Milic-eva tiskarna v Ljubljani.

Štev. 20.

V Ljubljani, 15. oktobra 1889. l.

XXIX. leto.

Občni zbor „Društva v pomoč učiteljem, njihovim vdovam in sirotam“.

V 2. dan septembra t. l. se je vršil v mestni dvorani navadni letni občni zbor društva v pomoč učiteljem, njihovim vdovam in sirotam. Ob 8. uri je daroval sv. mašo v mestni farni cerkvi pri sv. Jakobu društveni predsednik visokočast. g. dr. A. Jarec, pri katerej so bili mnogi gg. udje učitelji navzoči.

Po sv. maši otvori predsednik zbor ter prisrčno pozdravlja zbrane ude, katerih je bilo okolu 50. Dalje omenja važnejše točke iz zgodovine društva pretekle dóbe, nanzanja, da je stanje društva po vsem prav ugodno, omenja pa tudi, da je v pretekli letni dóbi nemila smrt 3 ude društvu vzela, ter pozivlja navzoče, da se s svojih sedežev vzdignejo v znak sožalja, kar se zgodi.

Tajnik na to poroča in pravi, da se je društvo ustanovilo l. 1860. pod predstvom visokočast. g. kanonika Jurija Zavašnika. Ko se je šolska postava preuredila, odstopil je isti in predsednik je bil društvu g. Karol Legat do časa, da se je preselil v Novo Mesto, in sedanji predsednik visokočast. g. dr. A. Jarec vodi društvo že nad 18 let. Društvena pravila so se bila l. 1870. prvič predelala, v drugič so bila ista prenarejena l. 1882. oziraje se bolj na učiteljeve koristi, in danes je „Prememba pravil“ zopet na dnevnem redu.

V preteklem letu je bilo 10 vdov in 10 sirot podpiranih. Na novo so pa k društvu pristopili 3 udje. Odbor je imel sicer le eno sejo, a druge reči so se po okrožnicah reševale.

Nato poroča blagajnik g. M. Močnik.*)

Poročilo se odobri in v pregledovalce računov se izvolijo gg.: Belar, Žumer in Kavčič Fran.

Na novo se je v društvo po pravilih vzprejel g. nadučitelj Jeršè Alojzij iz Trebnjega.

Trije učitelji gg. L. Božič iz Žiri, J. Poženel iz Unca in Martin Potočnik iz Sore dobé podpore po 20 gld.; Marija Novak, hči † J. Novaka 20. gld. — Gospodu B. iz K. se posodi 120 gld., ako najde zanesljivega poroka; gospodu S. L. iz C. na Dolenjskem 150 gld., ako zastavi svoje posestvo. Trem učiteljskim vdovam se odreče podpora ali dar iz milosti. G. tajnik umakne svoj predlog, ki obeta vdovam v štiridesetih letih po

*) Glej Učit. Tov. dné 15. septembra str. 282.

200 gld. pokojnine in učiteljem 200 gld. prevžitnine, in predlaga podelitev pokojnin in prevžitnin na podlagi petindvajset, oziroma trideset letnega vplačevanja. Vdove bi dobivale po tem nasvetu po 120 gld., a učitelji po 60 gld. pokojnine (prevžitnine) v življenji. Tudi ta predlog se zavrže, pravila ostanejo nepremenjene, a prihodnji odbor ima se s to zadevo še dalje baviti in k odborovim sejam veččake povabiti. Predsednikom se voli vsklikoma mil. proš. g. dr. Jarec in blagajnikom g. M. Močnik. V odboru so gg.: Janez Borštnik, Čenčič, Govekar, Andrej Praprotnik, Stegnar, Tomšič, Žumer.

Občni zbor „Národne Šole“.

(Dalje).

Na to poroča o društvenem delovanju tajnik g. Ivan Govekar nastopno:

Slavno društvo! Pri občnem zboru dné 5. oktobra predlanskega leta je bil soglasno voljen stari odbor, in kô se je konstituiral, izročilo se je upravníštvo tudi prejšnjim funkcionarjem, vsled tega je bil odbor tako-le sestavljen: Gg. Stegnar Feliks, načelnik; Žumer Andrej, namestnik; Močnik Matej, blagajnik; Govekar Fr., tajnik; Funtek Anton, Podkrajšek Henrik, Praprotnik Andr., Praprotnik France, Tomšič Ivan, odborniki.

Izmej teh je 7 Ljubljanskih, 2 pa sta vnanja odbornika. Po pravilih (§ 9. a) mora vsaj 6 odbornikov v Ljubljani bivati.

Tudi za pretečeno XVII. društveno leto ostal je odbor nespremenjen, ker radi slavnostnega koncerta na čast 40letnice presvetlega cesarja ni preostajalo časa, da bi se bila vršila glavna redna skupščina, dasi je bil odbor pripravljen društveni račun predložiti in o svojem delovanju poročati. Odborovo poročilo sega torej nazaj v leto 1888. in 1889., zato mi je dolžnost, da važnejše zadeve „Národne Šole“ spojím — kolikor je to možno — v skupno izveštje in narišem v kratkih potezah odborovo delovanje za dveletno dobo.

Odborovih sej, razun one dné 6. junija 1888, o kateri je prinesel „Učiteljski Tovariš“ obširneje poročilo in pri kateri se je določilo, da se v proslavo 40letnice Njega Veličanstva obdaruje 30 ljudskih šol z ruskim računilom, s pripravo za pojasnovanje drobcev in z zbirko stereometričnih teles, ni bilo sklicanih. Niti vloge in prošnje društvenikov, niti običajna pravila utemeljena v pravilih, niti rešitve mnogoterih zahtev in naročil neso dali povoda, sklicevati odbora v posvetovanje.

Delavnost odbora raztezala se je zgolj na naročevanje in kupovanje šolskega blaga, uknjženje dohodkov in troškov ter razpošiljanje raznih učil; poleg tega je bilo tudi precej dopisovanja in nekoliko vlog za podelitev podpor v društvene namene. Ta opravila pripadajo največ funkcionarjem, ki so storili, kar je bilo v njihovi moči, da so zadovoljili častite društvenike.

Opravila je največ v prvem četrtletju. Tù prihaja „Národni Šoli“ skoro vsak dan kako naročilo, katero je treba radi nujnosti navadno takoj rešiti. Pri tacihih okolištinah tudi z najboljšo voljo načelníštva skoro ni mogoče, gospodov odbornikov k seji sklicevati, kar bi se moralo teden za tednom zgoditi. Rešitev tekočih opravil izročena je torej upravništvu, ki je ukljebu vztrajnosti in požrtvovalnosti mnogokrat v zadregi, častitim društvenikom ustreči, osobito kadar gre za obilnejša vračila in podpore, društvena zaloga pa začénja pojemati in blagajnica hirati na — sušici.

Da se slavni zbor uveri rečenega, bodi še povedano, da je bilo od oktobra do januarja 1888. l. postreženih 83 članov, in v isti dobi pretečenega društvenega leta ravno

toliko. Proti koncu šolskega leta upravni odborniki večinoma počivajo z malimi presledki.

Umestno se mi zdi tù opomniti, da bi bilo odboru jako olajšano delovanje, ko bi gg. društveniki ob koncu šolskega leta ali vsaj za časa počitnic samo naznanili z dopisnico količino blaga, katero mislijo od „Narodne Šole“ naročiti. Posebno bi bil ta ozir do odbora priporočati onim, ki skoro vso zalogo za svojo zajemajo pri „Nár. Šoli“, in sicer danes nekaj, jutri nekaj. Taka, večkrat ponavljajoča se naročila, obtežujejo poslovanje prav znatno. V tej zadevi je odbor užé večkrat svoje mnenje objavil, vendar je primoran to tudi danes ponavljati, da se nedostatki kolikor mogoče odpravijo. Sploh pa se odbor sklicuje na poročilo o odborovi seji dné 6. junija 1888, ki je natisnjeno v „Učiteljskem Tovariši“ št. 12, z leta 1888. stran 191. Kar je bilo takrat rečeno v prospeh našega društva, to veljá večinoma še sedaj.

Dobrotnikov je omenil užé gospod prvomestnik, vendar naj dopolnim še nekoliko to skromno, a važno točko v področji „Národne Šole“.

Kakor prejšnja leta, tudi pretečeni dve društveni dobi klonil je visokorodni gospod dr. vitez Fran Močnik, umirovljen c. kr. deželni šolski nadzornik v Gradci, „Nár. Šoli“ svojo znatno podporo, ki je zanj ne samo velike materijalne, marveč še večje moralne vrednosti. Njegova blagovoljna darila so za društvo takorekoč priznanja plemenitemu namenu, kojega si je „Národna Šola“ zapisala na svoj prapor. To priznanje je gotovo tehtno, ker prihaja od visocega dostojanstvenika, toli zasluženega za avstrijsko in osobito za šolstvo naše ožje domovine. — Slava torej našemu častnemu članu! Bog ga ohrani še mnogo let!

Druzega za društvo zaslužnega gospoda in stalnega podpiratelja — žal — pa nam je nemila smrt ugrabila, Nad njegovo gomilo žalovati imamo vsi učitelji povoda dovolj, posebno starejši smo v preblagem ranjkem izgubili vrlega zagovornika in dobrotnika; — sploh pa je bil poznavatelj našega šolstva „in optima forma“. Kakor druga narodna društva, podpiral je tudi „Národno Šolo“ do lanskega leta, ne da bi hotel kedaj imenovani biti. — Ohranimo hvaležen spomin preblagemu ranjkemu, g. Ivanu Hozhevarju!

Z veseljem moremo konstatovati, da tudi visokočastita duhovščina kaže svoje zanimanje za društvo. Mej podporniki je več gospodov, ki skoro redoma vplačujejo svoje doneske z namenom, da se podarí potem kaj učnega blaga šolam njihove župnije. Tak prijatelj šole in našega društva je bil tudi ranjki gospod Matej Koder, župnik na Slapu, ki je sploh naudušeno podpiral vsako koristno podjetje mej Slovenci.

Društvena zahvala gre tudi gospodom Grubbauerju, Giontiniju in Gerberju. Prvi je poslal obe leti po več tisoč zvezkov v dar; to darilo gratis-zvezkov bi se jako povečšalo, ako bi se njegove pisanke uvele po vsej deželi, kakor n. pr. na Koroškem. Tako vsaj obeta v svojem okolniku na vse ljudske šole na Kranjskem. — Druga darovateljka sta po več sto pisank starejše izdaje izročila „Národni Šoli“. Vsa ta darila so se razposlala ljudskim šolam. — Hvala dobrotnikom!!

(Dalje prih.)

Občni zbor „Slovenskega učiteljskega društva“ v Ljubljani.

Letošnji občni zbor „Slovenskega učiteljskega društva“ vršil se je v 3. dan t. m. v društvenih prostorih na sv. Jakoba trgu št. 10 ob navzočnosti 30 društvenikov. Predsednik g. A. Žumer otvori zborovanje s pozdravom p. n. društvenikov, omenja društveni in gmotni uspeh društvenega slavnostnega koncerta pod vodstvom g. prof. Nedvéda, s katerim je društvo dokazalo svoje lojalno stališče, kot vesel, solnčen dan društvenega leta,

kot žalostna oblačna dneva pa nenadna smrt prestolonaslednika cesarjeviča Rudolfa, ki je bil nade tudi učiteljstvu, šoli in izomiki národní in smrt vladnega svétnika in administrativnega referenta v deželnem šolskem svétu J. Hozhevarja, s katerim je izgubilo društvo večletnega uda in podpornika in učiteljstvo in šolstvo kranjsko sploh najboljšega prijatelja in zagovornika. V znak sožalja se je zbor vzdignil s sedežev. Gledé stališča društva omenja, da je to sedaj na drugem položaji, kakor je bilo prej. Sedaj so po deželi okrajna društva z istim delokrogom, kakor naše društvo in ta društva v nekoliko absorbujajo vnanje člane, ker učiteljstvo pri naših slabih gmotnih razmerah ne more več društev podpirati. Zaradi tega je želeti, da nam ostane zvesto učiteljstvo Ljubljansko, Ljubljanske okolice in iz tistih okrajev, kjer še ni okrajnih društev. Namera društvu je: duševno podpirati slovensko ljudsko šolstvo. V tem zmyslu je društvo tudi v preteklem letu delovalo in je po možnosti moralčno podpiralo težnje učiteljstva.

O društvenem delovanji poroča gospod tajnik A. Razinger sledeče:

„V prvič mi je čast na tem mestu poročati o odborovem delovanji „Slov. učiteljskega društva“, a oprostite me, da ne nameravam svojega poročila olepšavati z besedami, temveč poročati Vam v kratkih potezah o njegovem delovanji.

Občni zbor lanskega leta je bil dné 23. oktobra in isti dan slavnostni koncert, kateri je gotovo vsakemu udeležencu v nepozabnem spominu. Čisti dohodek (120 gld.) razdelil se je mej deset učiteljskih vdov.

Novo voljeni odbor ustanovil se je v seji dné 12. novembra t. l. tako-le: A. Žumer, predsednik; A. Funtek, namestnik; A. Razinger, tajnik; Ivan Tomšič, blagajnik; Fr. Kokalj, knjižničar; J. Furlan, Fr. Govekar, I. Krulec, A. Praprotnik, odborniki. V tej seji je sklenil odbor, da društvo pristopi k „Zavezi“ slov. učiteljskih društev in je imenoval delegate vse člane društvenega odbora. Takoj v drugi odborovi seji posvetovali smo se o najemu društvene sobe v ta namen, da bi postalo društveno delovanje živahnejše. Društveni večeri, kateri so skoro dve leti prenehali, naj bi se zopet oživelili in tudi mejsebojno občevanje postalo bi s pridobitvijo društvene sobe tesnejše. Posrečilo se nam je v ta namen dobiti to pripravno sobo, v kateri danes zborujemo in premetilo se je semkaj tudi društveno knjižnico.

Obrnili smo se s posebno okrožnico do častitih društvenikov, od katerih smo pričakovali, da nam še zvesti ostanejo, naj nam naznanijo, so li še udje našega društva, ali ne, in ob jednom sklenili le one prištevati našim članom, kateri do dné občnega zbora vplačajo društvenino.

Za dobavo zadostnega števila novih učnih črtežev, obrnilo se je društvo s prošnjo na visoki c. kr. deželni šolski svét.

Na vabilo osnovalnega odbora „Zaveze“, da bi naše društvo za prvo zborovanje „Zaveze“ slovenskih učiteljskih društev prevzelo skrb za vzprejem, kraj zborovanja i. t. d., ustreglo je radostno in vse ukrenilo, kar je bilo v njegovi moči. Omeniti mi je posebno, da je župan Ljubljanski radovoljno prepustil za posvetovanje delegatov „Zaveze“ mestno dvorano in isto tako predsednik čitalnice Ljubljanske čitalnično dvorano za I. občni zbor „Zaveze“. Slavni čitalniški pevski zbor priredil je na našo prošnjo na čast došlim delegatom slov. učiteljstva pevski večer in odlični meščani gg. Fabian, Jakopič, Perdan, Polak, Poženel, Rohrmann, Fr. Ks. Souvan dali so nam svoje vozove na razpolaganje, s katerimi smo pričakovali na kolodvoru častite tovariše. Vsem kličemo tû zbrani: Slava!

„Matica Slovenska“ podarila je društvu 190 iztisov knjige „Nauk o telovadbi“, za kateri dar se je društvo zahvalilo pismeno; ob jednom sklenilo se je vsakemu društveniku dati po jeden iztis, ostale izvode pa hraniti v svoji knjižnici. (Dalje prih.)

Domača vzgoja.

Piše **Jakob Dimnik.**

(Dalje.)

Pametno je tudi, če prepustimo otroku, da si preskrbi sam vso pripravo za snaženje. S tem nauči se ceniti marsikatero reč ter razumi potem tudi denar za potrebnejše stvari urediti. Vemo dobro, da mnogi stariši ne bodo zadovoljni s tem predlogom; mislijo si: za snaženje imamo posle, otroci se s čenjenjem preveč umažejo. To je res, a taki stariši pa čestokrat prezrejo popolnoma svoje otroke, ko pridejo od igre raztrgani in umazani domov, tū jim pa ne pride na misel, da se otrok umaže. Da bi otroci namestovali posle, to tudi ni naše mnēnje, le učē se lahko pri tem delati in sebi pomagati. Marsikatera mati misli tudi, ako bi njeni otrok poselsko delo opravljal, da bi mu bilo to neprimerno, ker ne misli, da dobro in pošteno delo, naj bode še tako nizko, nikogar ne osramotuje.

Užē naēin pridobitve denarja odloēuje, če bode otrok zapeljavan k poželjivosti, ali ne. Tudi tū imamo vzrok tirjati, da si otroci le s trdom svoj denar sluŹijo. Mislite li, da otrok darovan denar prav tako vporabi, kakor da bi ga zasluŹil? Odrasli ljudje nam dajejo mnogo Źalostnih vzgledov, ker lahko pridobljeni denar navadno prav naglo zapravijo. Tisti, ki si pridobē denar pri igri ali loteriji, taki, koji nepriēakovano mnogo podedujejo ter brez truda hitro obogatē, zabredejo najprej v poželjivost in „kakor pridobljeno, tako izgubljeno“ — pri takih ljudeh gre blagostanje najprej rakovo pot, če nimajo posebno trdnega znaēaja. Pri otrocih še ne moremo govoriti o znaēaju, odloēno pa lahko trdimo, da brez truda pridobljenega denarja ne znajo ceniti in sicer tem manj, čim več ga dobē. Nam ni za delo, koje otrok storī, ampak nam je na tem, da se privadi z delom na navado, red, toēnost, delavnost in vestnost. Te lastnosti potrebujejo otroci povsodi in vselej in brez teh čednosti ne more biti nikdo koristen član ēloveštva.

Kakor užē naēin pridobitve denarja vzbuja ali uniēuje v otroku poželjivost, toliko vpliva ima pa v tem oziru še vporaba denarja. Tukaj se mnogi stariši zelō pregrešē, ker ne pomislijo, da je vporaba denarja za otroka zelō teŹka naloga, zato ker mu navadno ne povedō, kako naj denar vporabi. Ko se otrok učī pisati, priēenjamo vselej z najbolj lehkimi in prav priprostimi ērtami, mu predpisujemo in ga vodimo tudi tū pa tam za roko. Da mora to tako biti, to stariši takoj izprevidijo; zdi se jim ēisto naravno. Mnogo teŹjo umetnost je pa pametna vporaba denarja, tako teŹka je, da je mnogi odrasli ljudjē na razumejo. Te toli vaŹne in koristne umetnosti stariši svojih otrok navadno niē ne učē, ampak jim, meni niē, tebi niē, dajo denar v roko, da si kupijo, kar hoēejo! Posebno se tako ravna z malimi otroci, ki nimajo volje. S takim ravnanjem porinemo jih brez pomisleka med svet, postavimo jih na razpotje, ne da bi jim povedali, kam drŹi ta in kam ona pot. Kam naj se torej tak otrok obrne, ker ne poznā vrednosti denarja in posameznih stvari! Igraēa ima pri otroku mnogo več veljave, kakor pa potrebno oblaēilo in kolaē zdi se mu bolj teēen in zdrav, kakor pa navaden kruh. Ta vzrok tiēī v brezskrbni otroēji naravi. Če dajemo otrokom denar na razpolaganje, da si znabiti ti kupijo igraēe, sladkarije i. t. d., vcepimo jim v glavo misel, da se za denar lahko prav dobro zabavajo. Kakor užē vemo, so prvi utisi najmoēnejši, čestokrat mero-dajni za vse Źivljenje in prav zato misli otrok prav rad tudi v poznejših letih na to, kakšno zabavo bi si privoēil za denar, nikdar pa ne misli na to, kaj neobhodno potrebuje.

Iz vsega tega izvajamo to-le pravilo: „Otrokom ne smemo nikdar dajati denarja v prostovoljno vporabo, ampak vselej jim moramo ukazati, kaj naj si kupijo“. To se najlozje zgodi s tem, če jih pošiljamo večkrat v prodajalnico kupovat; pri takih prilikah naučé se, da spoznavajo, koliko je denar vreden. Spočetka jim smemo zaupati le prav malo denarja, zato ker s preveliko vsoto še ne znajo računati. Ako bi dali otroku, koji zna šele v številnem krogu do deset računati, več denarja, bi naredili isto napako, kakor učitelj, ki dá svojim učencem pretežko nalogo. — Omenili smo užé, da otrok svojega denarja ne sme po svoji volji zapravljati, ampak mu moramo vselej ukazati, kaj naj si kupi — sevéda vedno le koristne in praktične reči, n. pr.: „Tù imaš 10 kr. za tvoje delo v tem tednu“, pravi oče svojemu šest- do sedemletnemu sinu, „kupi si črtalo in svinčnik; kar ostane dali bodemo v poštno hranilnico“; ob jednom naj mu oče tudi naročí, kje naj vse te stvari kupi ter določí ceno. Starejšim otrokom pa nekako takole: „Za 20 kr., koje vsaki mesec zaslužiš, kupi si peres in družih cenih šolskih potrebščin, koje bodeš rabil ta teden; kar ti bode pa ostalo, vložili bomo v hranilnico, poprej mi moraš pa povedati, katere šolske stvari potrebuješ“. Mnogi so pa nasprotnega mnênja; pravijo namreč, da vse šolske potrebščine sami kupijo svojim otrokom, za svoj denar naj si pa otrok kupi, kar ga veselí. To vse je res prav ljubeznjivo, vendar pa ni praktično in pedagogično, zato ker otrokove potrebščine niso velike in denarja pa tudi ne sme prav veliko imeti; saj stariši imajo kljubu temu vse jedno še mnogo družih bolj važnejših skrbí za otroke, potem pa tudi ne smemo pozabiti, da prvi utis ostane! Če se navadijo otroci za svoj denar izključno le sladkarije in igrače kupovati — torej zabavati — bodo potem tudi v poznejšem življenji, ko bodo imeli znabiti več denarja v rokah, hrepeneli vedno po zabavah.

Bolje je, če stariši pravijo: „Igrače in vse drugo, kar ti napravlja veselje, dobiš užé pri raznih prilikah od nas; za tvoj denar kupi si pa vselej le koristne reči!“ Ako otroka koj v prvi mladosti na ta način vzgojujemo, postane mu taka vaja v malo letih stara navada. Posebnega priporočila je vredno, če dajemo otrokom za gotove vsakdanje potrebščine n. pr. za malo južino, za ves mesec skupaj denar, morebiti kacih 60 kr. S tem navadijo se otroci razdeliti svoj denar, in če tega ne storé tako, kakor jim ukažemo, če znabiti kakšen dan več potrošijo, kakor je določeno, kaznovani so sami, ker potem proti koncu meseca po jeden ali še več dni nimajo male južine. Bog pa obvaruj, da bi se dala oče ali mati omehčati ali pregovoriti, da bi jim dala za tiste dneve drug denar. Otrok se mora naučiti in spoznati, da potrebuje vsak dan potrebno hrano za svoje telo, tako na konci, kakor v začetku meseca.

Zdaj pa še jedenkrat povzemimo vsa pravila, kako in zakaj naj otrok denar dobiva in vprablja, da ne postane poželjiv:

1. Otrok naj dobí le za resnično storjena dela plačilo v denarju.
2. Le toliko denarja naj dobí, kolikor ga more njegova razumnost na jedenkrat oskrbovati.
3. S početka mu moramo natančno določiti, kaj naj si kupi.
4. Samo koristne reči si sme kupiti, ne pa sladkarij in igrač.
5. Le včasih — pri posebnih slučajih — privoščimo mu tudi kaj za usta in zabavo.
6. Za redno ponavljajoče se potrebščine naj dobí za ves mesec vkup denar, da se ga učí enakomerno razdeliti.

Na vsak način pa morajo otroci denar v roke dobiti. (Dalje prih.)

Svitoslav i Danica.

XXXVI. 1883. „Hčerka v neki napravi je materi pisala in prosila, naj ji pošlje kako ogledalo. Mati, modra žena, ji pošlje tri ogledala: prvo, pravo zerkalo, s podpisom: „Taka si,“ — drugo, mertvaško glavo, z napisom: „Taka boš;“ — tretje, podobo brezmadežnega spočetja Marije Device, z napisom: „Taka bodi!“ Poslednji dve ogledali naj bote priporočeni za novo leto tudi Slovencem, posebno pa lahkomišljenim in nepremišljenim obojega spola“ (str. 24). — Prosto po O. K. je (str. 135) v pesmi Svitoslav pokazal:

Pomoček izrediti gada namesto dobrega sina ali hčere.

1. Če mladi „meh“ je svojeglav, „Značaj bo!“ reci, to je prav; Če kislo joka in cmendrá, Zapoj mu, strezi, kar se dá.	2. Če sito hoče papce imet', Le urno teči mu jo gret; Če kerči, vije si obraz, Tolažkaj berž ga vsaki čas.
3. Zakriči : „meda, cukercčka!“ Le urno vse naj se mu dá; Zažlobodrá tvoj „angeljček“, Naj ploska hvalo vse mu prek!	4. Ko druge toži in jezí, Pokaži, da s tem streže ti! Verjemi vselej mu terdó, Če tudi laže prav gerdó.
5. In če je v šoli nagajiv, Učitelj sam le bodi kriv; Se kremži, kuja pa domá, Naj kdor le more ga čehljá.	6. Prihaja sitno in čmernó, Al hlini se ti clo bolnó; Na vso moč ti ga milovaj, In v vsaki reči prav mu daj.
7. Če v kerčmo ideš, ali na vas, Naj s tabo gre tud' mali „bas;“ Če piješ vino al žganjè, Naj tud' otrok nalija se!	8. Če boter, tetka obiše te, Otroka hval' na cente vse; Če kdo ti pa pograja ga, Ta bodi srov ti budala!
9. Med paglavci zavrè prepír, Le drugim pripisuj nemír, In primi druge vse za čop, Ker tvoj „nedolžen“ sam je „klop“.	10. Ga oče malo pa skuštrá, Na vso moč mat' naj brani ga : „Preljubo mi še dete vbij, Sej pal'ce vreden si le ti!“
11. Iztergaj ga mu 'z roke koj, In tarnaj: „dragi božček moj! Ne bo te „hupal“ hud divjak, Ti revček moj si, siromak!“ —	12. Otrok če ti postane škrt, Robávs, pijan'c, nesramnež, tat; Porečeš: „kdo je tega kriv? Jaz nisem tega te učil!“
13. Al glej, če bodeš sodnji dan Nedolžen v tem zares spoznan; In kaj? — Sodnik če dušo to Iz tvojih rok zahteval bo!	

Razun pesmi: Sv. Simon in Tadej — s podpisom — av so na str. 343 -4:
Kameni modrih ter pravila življenja — latinski in poslovenjeni na pr.:

1. Živi čedno, pij le redno — Zdrav boš vedno.
2. Delaj rad, boj se potrát — Bodeš bogat.
3. Bodi zatajliv in sramožljiv — Boš ljubeznjiv.
4. Žaljenja zbrisi, prošnje usliši — Angelj boš hiši.
5. Dobre bukve brati, z učenostjo ne bahati — To modrosti vir je zlati.
6. Hudobne strahovati, sperje sprijaznovati — Pravi se: pravici prostor dati.
7. Če Boga se bojiš, zlobo krotiš — Za poštenega sloviš.
8. Prijatle spoštovati, prepire odvrčevati — To je: hvaležnost si pridobivati.
9. Če serce si blažiš, pravde sovražiš — Srečo si tražiš.
10. Človek ti slabi, o ne pozabi — Vsak čas lahko smert te zagrabi.

Sestavki v nevezani besedi so na pr.: Christianus mihi nomen. Ena za Pust, ali: vojska med „zastonjskim“ in „za-denarskim“ (bes. v kat. družbi, str. 18). Slovesen obred pri blagoslovljevanji sob zvečer pred sv. tremi Kralji (22). Binkošti in sv. birma in še kaj . . . (str. 146). Jédel in le jédel, pa knjige požiral! s tem-le začetkom:

„Janezek, jej pogačo, jej kolač! — Janezek, jej kašo, žgance in cmôke! Le dobro se jih napókaj, da se boš hitro redíl! Janezek, zdaj pa še ocvirke, klobase, slanino! Le veliko jej, vedno jej, — potlej pa zalivaj, pij hruševico, mleko in siratko, pa vino — magari tudi žganjček, da mi le hitro švigneš nakviško; kajti jest potrebujem volarja, potrebujem hlapca! . . . Kaj pravite k taki modrosti? Janezek je poslušal, pa kmali je sam tako čuden cmòk postal, da skoro ni bil več človeku podoben in — v kratkem je njega snedla — vodenica! Tako delajo veliki Janezi dostikrat tudi s šolskimi Janezki v duhovnem pomenu. Janezek, uči se, le veliko se uči, vedno se uči, toliko tvarin se uči, da ti bo vse temno pred očmí! En sam Janezek bi moral večkrat v enem dnevu toliko povedati, kolikor pet Janezov razlaga, ali pa še več. Zato pa dosti Janezkov ne priraste do Janeza; ali če to vender dosežejo, že mnogi hrepajo, kašljajo, v medloti tavajo, kakor starci, predno so moške leta dosegli. Pa tudi prečudne duhovne bolezni se razodevajo pogosto, kakoršnih svoje dni še sence ni bilo. V telesnih delih se je treba varovati vsake presiljave, ker je vselej škodljivo; tako pa tudi se ogibati prenatezanja v duhovnih za olikovanje, za vede, ker tukaj presiljava ni nič manj škodljiva itd.“ (str. 211).

Šola in prostozidarstvo (227). Strašni konec hudodelca, ki je umoril pariškega nadškofa d'Affrea. Mladenčem sploh, še zlasti učencem o počitnicah (249). Angelj-varh (282). Iskrice za mladino in starino (289—306). Starološki zvonovi. Petindvajsetletnica v Selcih (Govor o tej slovesnosti). Afrikanske zadeve. Naši dragi ranjki in humanizem (353). Sad preteklega, Mariji posvečenega mesca. Šiba na Francoskem zarad nedeljskega skrunjenja. Današnji Kaj in današnji Abel (377). Kaj naj se mlade hčere učijo (384). Crux de Cruce. Lumen in coelo, ali: Prusko, oziroma na Vatikan (411) itd. Razun tega premnogo spisov v „Ogledu po Slovenskem, Razgledu po Slovenskem, v Listku za raznoterosti; Bratovske zadeve, Pomočki k modrosti, Duhovske spremembe, Dobrotni darovi, Pogovori z dopisovalci itd.“ —

Iz dijaške kuhinje je po danem računu (str. 56) pristavek: „Blagoslov Božji je bil očiten, kakor tudi dobrota prijatlov velika: Hvala Bogu in dobrotnikom! . . . Sliši se pa vendar od daleč boben . . . Blagodušni prijatli mladine in domoljubi, varite nas! Bog bode plačevalec“. — Nato dojde 12 gld. z geslom:

„Študentovska kuhinja na boben ne smé,
Ker v bogim dijakom bi bilo gorjé;

Naj tedaj pomaga, kdor more in zná,
Da žgancev bo polna, če tud' ne mesá. (str. 64)

Preblagim dobrotnikom dijaške kuhinje „financminister“ veselo sporoča, da šolarji in dijaki blage naše naprave so z malim izločkom dobro in prav dobro opravili. Vsak pa vé, da o pričujočnosti ministrov v našem mestu tudi financminister ni imel časa za bolj natančno poročilo, kar pa gotovo pride pozneje. Skoro vsi mladenči prosijo pomoči še za prihodnje: ali bo to mogoče, bode postavljeno na to, kakošna letina bode zdaj o počitnicah za kuhinjo; ako se bo namlatilo kaj dosti rumenega in belega zerna, ali tudi le papirnate veljave, se bode tudi v študentovski kuhinji kaj varilo in kuhalo za vredne slovenske fante, in ki umevajo, kaj je tista čednost, ki se ji pravi „hvaležnost“ (232). — „Po naj večem številu so podpirani dobri, hvaležni in pošteni mladenči; le nekaj malo je podobnih tistim gobovim v evangeliju (str. 256)“. — Iz prav blage roke 12 gld. za študentovsko kuhinjo z naslednjim pristavkom (272):

Da se dijakom kuhinja zderžat' zamore,
Trebá ministru je splošne in zdatne podpore;
Kdor tedaj bedo ubozih dijakov pozná,

V žep naj poseže, grošičev večkrat kaj dá,
Da ne duši finanministra zadrega,
Skerb za dijake da vsega ne zbeга.

Osobne vesti iz kuhinje študentovske. „Denarni minister“ je že delj časa nekoliko zamišljen in nič prav pri dobri volji, ker skor dan na dan prav pridni šolski mladenči na kuhinjske vrata terkajo; pa je v nji temno in premalo zaloge, ter se nikakor ne bo moglo vsim odpreti, pa tudi večini ne, ako solnce prav veselo ne posije (str. 280). Za dobrotnike naših dijakov bode prihodnjo sredo ob četrť na osem sv. maša pri Naši ljubi Gospej presv. Serca . . . Letos je toliko podpiranih, da bode potreba čez 100 gld. na mesec (str. 303) itd. — Zahvala. V prid dijakov, ki dobivajo živež v ljudski kuhinji, so gg. deželni poslanci pred svojim razhodom blagodušno spominjali se tudi naše šolske mladine in zložili so prelepo svoto (122 gld.), katero so nam izročili po g. posl. J. Kersniku . . . Še poprej so bili . . . privolili iz deželnega zaklada 100 gld. (344; pr. str. 360) itd.

Vedno vabilo k naročevanju je zelo težaven posel, kakor vedno naročevanje. Dajmo si toraj delo nasproti olajševati: na kratko vabilo naj sledí berzo in hitro naročilo, pa bo za vse prav (str. 208). — Spoštovani čitatelj! Preglej kaki létnik „Zgodnje Danice“. Našel bodeš v njem polno spisov od naj boljših in naj spretniših slovenskih sinov; vidil boš, da je Danica zakladnica vsih važniših cerkvenih in mnogoterno tudi svetnih dogodb, zlasti bolj obširno tega, kar se je po Slovenskem in še posebno v domači deželi godilo. Pokazal se ti bo hram premnogih dopisov iz Bosne in drugih jugoslovenskih dežel, iz misijonov, mnogo sporočil od naših verlih rojakov iz daljne Amerike itd., da molčimo o številnih domačih zanimivih dopisih. Če rad poješ, imaš v nji pésem vsakterih na zbiro; če ljubiš poduk in vedrilo, nahajaš veliko lepih, tudi osoljenih izgledov za našo ljubo mladino in za odrašeno ljudstvo, v „Razgledu“ mnogo politiških pušíc in vestic; v „Listku“ veliko število drobnih novic in tudi mušic; pa tudi púšico za darove, ako si želiš žep kaj olajšati. Pa kdo bo vse poštel; raji sam preglej Danico, in pošlji v Blaznikovo tiskarno naročnino tudi za noviletnik 1884, ki se zdajci prične s pomočjo Božjo in vsega spoštovanja vrednih prijateljev, katerim poverni njih trud in darežljivost ljubi Bog na posredovanje nebeške zgodnje „Danice“ (str. 416)!

XXXVII. 1884. „Pogled v preteklo leto“ se nahaja na str. 14—23; v Listku za raznoterosti pak (str. 71) poje S. t. j. Svitoslav:

N a u k.

a. Zijalo Na vsac'ga kamnje je metalo. Možák postaven pride tik: Že v lice kamen čuti — pik!	b. „Ti deček, dobro merit' znaš; Še unemu le-tam pokaž', Le dobro meri kar: Prejel pošten boš dar“.
c. Takó ta mož zijaku dé, In mirno dalje gré. Porednežu to zlo je vséč: Zaluča kamen tje do pléč.	d. Popotnik pa — ne bodi lén — Zagrabi bližnje si polén'! Poteče urno skok na skok: Po šterku bije cmok na cmok!

V čast sv. Jožefu (po lat.: Dei qui gratiae impotes) je v 7 razstavkih pesem, a na str. 96:

Jože — Jožef — Josip — Jožkotom
Bog daj časni blagor, večni dom!
Vsim, ki v hišo te sprejmó,
Moj naznani listič to!

Spomlad lepa se ponuja,
Vse k življenju se obuja,
Bog daj še prijateljem
Blagim vsim čitateljem
Prav veselo Aleluja (str. 120)!

Alleluja je hebrejska beseda, Hallelujah t. j. hvalite Bogá! Alleluja je hvala Božja naj višega navdušenja. Zelo častitljiv je 116. psalm . . v pesniških versticah . . ; ali 149, in cerkvene predglasja itd. — Alleluja lepo se glasí, — Kadar v tvojem sercu greha ní (str. 122). Cerkevna predglasnica velikonočnega časa, v pesniški meri: Raduj se, Kraljica nebeška, premila itd.! — Za duše v vicah je v 8 kiticah zložil S—v. pesem na pr.: Bog ljubezni, Bog dobrote, — Oh, ozri se na sirote, — Duše, ki terpé v temnicah, — Grozno mučijo se v vicah! — Daj jim Jezus, naš Pastir! — Daj jim, daj jim večni mir itd. — Poklon premilostnemu gosp. novemu škofu Ljubljanskemu dr. Jakopu Misiju (str. 384): Bodi s serca nam pozdravljen, — Novi Višji naš Pastir! — Prihod tvoj preljubljen, slavljen — Nam obeta sladki mir itd. — Znamenita v cerkvenem slovstvu pa je (str. 361):

Salve Regina.

(Češena si Kraljica).

1. Bodi češena, o Kraljica, Milosti mati, naše življenje, Ti tolažnica za terpljenje, Sveta Devica!	2. Ti nam utéha, morje sladkosti, Vžaljenim milo si hladilo, Ranjenim up in voljno mazilo V vsaki bridkosti.
3. K tebi vpijoči v joku terpimo V solzni dolini vboge reve, Sinovi, hčere tožne Eve K tebi bežimo!	4. Daj pomočnico se skazati, Svoje obličje nam odgerni, Mile oči ti na nas obrni, Smiljena Mati!
5. Ko se življenje h koncu pomika, Takrat odpri nam svete nebesa, Sad nam pokaži svoj'ga telesa — Odrešenika!	6. Milost naj tvoja nas obsija, O milostíva, mila in blaga, Vselej dobrotna, sladka, predraga Mati Marija!
V. O sveta Božja porodnica, Prosi oh za nas, Mati Devica!	O. Da bomo bedni Vslišanja vredni!

M o l i m o.

O Bog, naše pribežališe in moč!
Poslušaj pobožne prošnje svoje Cerkve,
in dodeli,
da na posredovanje častitljive in brezmadežne
Marije Device,
Božje porodnice;
svetega Jožefa,
tvojih ss. aposteljnov Petra in Pavla,
in vsih Svetnikov:
kar v sedanjih stiskah ponižno prosimo,
v resnici dosežemo,
po ravno tistem Kristusu,
Gospodu našem.
Odg. Amen.

S—v.

Domoznanstvo kranjske vojvodine.

Spisal **Iv. Lapajne.**

(Dalje.)

Na Dunaj se je Otokar najbolj zanašal; a ko je videl, da bi tudi to mesto kmalu prišlo njegovim neprijateljem v roke, in ko se je bil mej tem časom upor unel celó v domači deželi česki, sklenil je Otokar z Rudolfom mir (1276.) in se odpoval gospodstvu Avstrijske, Štajerske, Koroške in Kranjske.

Oskrbovanje Koroške, Kranjske in Slovenske Krajine je bilo izročeno Rudolfovemu zavezniku, grofu Manhardu Tirolskemu, ki je bil s svojim bratom Albrehtom te dežele pribojeval.

Ko se je bil Otokar v drugič dvignil zoper Rudolfa, poslali so tudi Kranjci svojo pomoč. Ulrik Heimburški je vodil 200, Majnhard pa 300 (vmes Tirolci) kranjskih vi-tezov. Za Otokarja nesrečna bitka na Moravskem polji (1278) — česki kralj je padel v boju — bila je rojstveni dan za Habsburško Avstrijo.

Od bitke na Moravskem polji do smrti cesarja Friderika IV. (1278—1493).

Prvi Habsburžani kot vladarji Kranjske.

Po svetovno-imenitni zmagi na Moravskem polji, postal je nemški kralj Rudolf tudi gospodar avstrijskih dežel. V Judenburgu na Štajerskem vzprejel je višje duhovenstvo in plemstvo kranjske dežele, ki so se mu ondi poklonili; oskrbovanje kranjske dežele je izročil pa grofu Majnhardu. L. 1281. pa je izročil užé svojemu najstarejšemu sinu Albrehtu Štajersko, Kranjsko in Slovensko krajino. V tem letu je v Avgsburgu razglasil splošni deželni mir, in l. 1282. vršila se je v Avgsburgu v pričo volilnih knezov slovesna izročitev teh dežel z Avstrijo vred sinovoma Albrehtu in Rudolfu, in tako se je osoda naše domovine tesno zvezala s Habsburško hišo. Do l. 1335. so pa imeli še goriški grofje gosposke pravice nad Kranjsko, ker so jo bili od kralja Rudolfa v zastavo dobili.

Gospodstvo Goričanov na Kranjskem (1278—1335).

Užé l. 1286. je dobil grof Majnhard goriški od Rudolfa Koroško, ker mu je bil zvest v vojski, ker mu je posodil še 20.000 mark, zastavil mu je še Kranjsko in Slovensko krajino. Grof Majnhard IV. je bil užé l. 1283. na Kranjskem, kjer je razsodil neki prepir. L. 1286. je pregledal vse gradove in trdnjave, katere so imeli prej koroški vojvode. L. 1287. je bil v Loki, l. 1288. v Ljubljani, kjer je Bistriške kartuzijance osvobodil mitnine in carine.

Po Majnhardovi smrti (1295) so skupno vladali Oton, Ludovik in Henrik in po Ludovikovi smrti (1305) Henrik sam. Zvest vazal Habsburžanov, se je bojeval v bitkah z vojvodo Albrehtom zoper Adolfa Nasavskega.

Henrik je vzprejel tudi krono česko (1307), kar ga je spravilo v vojsko z Albrehtom. Ko je bil pa kralj Albreht po svojem stričniku Janezu umorjen (1308), obrnilo se je vojvodu Henriku na bolje, in pogodil se je bil z avstrijskim vojvodo Friderikom. Česko kraljevsko krono je tudi kmalu oddal Luksemburškemu Ivanu. Kranjsko deželo je Henrik sevéda še obdržal in zdaj za - njo tudi bolje skrbel, česar pa je bila tudi potrebna; kajti l. 1309. so kobilice deželi škodo delale in l. 1312. je bila tako velika lakota, da so morali žito iz Sicilije dovaževati. L. 1313. je bil Henrik v svojem gradu v Ljubljani in je potrdil Zatiškemu samostanu svobodščine. L. 1317. se je mudil v Kameniku, kjer je nunskega samostanu v Velesovem potrdil njegove pravice. L. 1318. je bil zopet v Ljubljani, kjer je spravil (1320) mogočna plemiča Ortenburškega in Turjaškega, ki sta si tako v laséh bila, da je bil Ortenburški Turjaškemu razdril grad. V l. 1320. je skazal tudi Ljubljanskim meščanom svojo naklonjenost s tem, da je ukazal tudi plemičem, v Ljubljani naseljenim, da morajo enako drugim meščanom davke plačevati in pomagati, kadar je treba stražiti, mestno zidovje, moste in prekope delati. L. 1335. je umrl Henrik brez otrok; Koroško, Kranjsko in Slovenska krajina pripadle so zopet vojvodom avstrijskim in štajerskim.

Kulturno zgodovinski pregled od bitke na Moravskem polji do smrti vojvode Henrika (1278—1335).

Rudolfove postave so pokazale svoj dober vpliv v tem, da so se mesta razširjevala. Ljubljana je postala sedež vojvodine uprave, in včasih je bila celó stolica deželnega kneza samega. Plemiči so se naseljevali v mestu, kjer se je trgovstvo vedno bolj in bolj razvijalo. Dokaz temu je, da je bilo vse polno judov v Ljubljani, katere so bili Ljubljančanje napadli, ker so menili, da so jim dete ugrabili in njegovo kri za velikonočni praznik porabili.

Na Gorenjskem je nastala Radovljica, ki je dobila od Henrika mestne pravice; Ondotno cerkev je bil oglejski očak užé v 12. stoletju ustanovil. Škof Konrad III. je bil Loko utrdil (1317). Mestece Kameniško je z Benetkami tržilo.

Za omiko skrbeli so edino le duhovniki, ki so se šolali na italijanskih visokih šolah. Vender je l. 1291. govor o šolniku v Ljubljani, ki je bil menda iz nemškega reda. V tej dobi so nastale cerkve: v Kranji (1291), Stari Loki, v Svibnjem in Radečah (1324) ter cerkev nemškega reda v Ljubljani (1292).

Red templarjev, ki so se bili naselili v Postojini in Vipavi, bil je odpravljen (1307); njih posestva je dobil red Maltajski (Johanniter). Nastali so pa tudi novi samostani: v Mekinah Klarise (nune) l. 1387., ki je bil ustanovljen po Seifriedu Gallenberškem, čegar hči Clara je bila prva opatica. Nunski samostan v Loki je bil tudi l. 1331. ustanovljen.

Brižinski škofje so naselili Tirolce na svojem zemljišči, in ti so ustanovili na koncu Selške doline Sorico (1283).

Kranjski plemiči te dobe so bili: Thurn, čegar ded je bil Pagano della Torre († 1241) gospod Milanski.

Radovljiško panogo je ustanovil Salvino della Torre († 1298). Lanthieri izvajajo svoje plemstvo od vojnika Lanterius za langobardskega kralja Deziderija. Bistriški, Stattenberški (pri Mokronogu) in Svibinjski vitezi so bili hrabri in bojeviti ter končali v bojih svoje življenje. (Dalje prih.)

D o p i s i.

Iz Logatskega okraja. V 30. dan julija t. l. zborovalo je učiteljstvo tega okraja po ministerijalnem ukazu za bogočastje in uk od 8. maja 1872. l. Naš novoizvoljeni nadzornik g. Vilibald Zupančič otvoril zbor točno ob 9. uri v Cerkniški šoli. Določi si svojim namesnikom g. ondotnega nadučitelja Dermelja in zapisnikarjema sta po vzkliku izvoljena g. nadučitelj Pipan in gđč. Jurman.

Opazke g. nadzornikove bile so nekako take-le: disciplina je sploh dobra in v nekaterih krajih celó izvrstna, samo na telesno snažnost naj se bolje pazi, in šolske sobe naj se dobro prezračujejo. Otroci naj se vedno ravno držé, bodisi sedé ali stojé, in pazi naj se posebno, da se odstranijo vse take reči, ki bi očesu škodovale. Naloge naj se vestno popravljajo in pismeni jezik naj se vpeljuje. Nemški pravopis naj se ravná po ministerijalnem ukazu. Petje in sadjereja jako lepo napreduje, sploh šolstvo je v tem okraju v pravem tiru.

O »spisji« v ljudski šoli je g. Žebrè prav temeljito govoril; posebno pohvalo je pa žel g. Božič, razpravljajoč »kolegijalnost mej učiteljstvom na večrazrednicah, da bode sebi in šoli koristilo«.

Udje stalnega in knjižničnega odbora ostanejo dozdanji.

Na vrsti je samostalni predlog: kako bi se odpravile napake udov nekaterih krajnih šolskih svetov ali krajnih šolskih nadzornikov, kadar pridejo v šolo poslušat ali nadzorovat!

Napake so take-le: Kadar pride kak ud kakega krajnega šolskega sveta v šolo poslušat ali takorekoč nadzorovat, bodi si nadzornik, ali ne, kar je vse jedno, véde se surovo in častihlepno,

ne pozdravi nikogar, tudi odzdravi ne na pozdrav šolarjev, drži kviško glavo jednako praznemu klasu; vtika se učitelju v metodo in v vsako reč, akoravno nima nikakoršnjega pojma o stvari, da le s tem svojo dozdevno oblast skazuje, učiteljski stan ponižuje in učitelja žali.

Vsakdo vé, koliko trpi v tacih slučajih avtoriteta učiteljeva in vse šolstvo! Kaj si li morajo misliti stariši in otroci o šolstvu in učiteljstvu sploh, ako užé taki možje, ki so odbrani, da bi šolstvo in učiteljstvo podpirali, sami tako nazadnjaško delajo, bodisi vedoma ali nevedoma.

Da se take in jednake napake odpravijo pri šolstvu, sklene se, višje šolske oblasti prositi, da se tim k temu dajo potrebna navodila.

Drug samostalni nasvèt bil je le ponovljèna prošnja, da se krajnim šolskim svétom naznani, da so dopoludanski dnevi križevega tedna in sv. Marka dan prosti, ako se šolarji vkupno udeležijo, ali iz važnih vzrokov ne udeležijo cerkvenih sprevodov ter da naj se krajni šolski svéti ne vtikajo v take zadeve, ki spadajo le v področje domačih učiteljskih zborov, in naj ne prestopajo mej svojega delokrožja.

Gospod nadzornik sklene potem sejo s »slavo« presvetlemu cesarju, in ves zbor stojé zapoje cesarsko pesem.

Iz Lesec. V obrambo. Slavno uredništvo! Na podlagi tiskovnega zakona uljudno prosim, da blagovolite priobčiti v »Učiteljskem Tovarišu« nastopno pojasnilo, da ne bodo bralci tega cenjenega lista napačno poučeni, kakor želí nepodpisani dopisnik iz Radovljíškega okraja v št. 19. z dné 1. okt. 1889. l.

Dopisnik kritizuje mojo praktične poskuse pri učiteljski konferenci na Jesenicah na prav čuden način ter se trudi pokazati, da sem nalogo: »Praktični poskusi z učenci v številjenju od 1—20 z vporabo računskega stroja«, popolnoma zgrešil in ničesa pokazal. Naloga obseza mnogo gradiva, izbiral sem torej lahko in izbral sem, kar sem sam hotel, ne pa, kar je želja gospoda dopisnika!

Kar sem hotel pokazati in če sem res kaj pokazal, ali nič, je vsakdo pri konferenci navzočih lahko razsodil, zatorej se v to dalje ne spuščam in omenim le, da se po končani nalogi na poziv gospoda c. kr. okraj. šolskega nadzornika nihče ni oglasil za besedo — torej je bilo vsem prav.

Gospod dopisnik! zakaj se pa Vi niste oglasili takrat, ko je bil čas za to in se sedaj skrivate pod tuj plašč? Iz Vašega postopanja vsakdo lahko spozná, da Vaši kritiki ni bila podlaga nič družega, kakor želja, meni škodovati. Je-li to kolegijalno, ali kaj?

V Lescah, dné 4. oktobra 1889. l.

Karol Simon,
učitelj.

Iz Sežane. »Učit. društvo« za Sežanski okraj bode zborovalo v Komnu dné 17. oktobra t. l. ob 10. uri dopoludne po sledečem vzporedju:

1. Verifikovanje zapisnika. 2. Praktičen pouk v III. razredu. 3. Predavanje iz vzgojeslovja. 4. Predavanje iz sadjarstva. 5. Volitev delegatov k občnemu zboru »Zaveze«. 6. Razni nasvèti.

Odbor.

Iz Kamenika. »Učit. društvo« za Kameniški okraj zborovalo bode v Kameniški šoli 24. okt. 1889. l. ob 2. uri popoludne s sledečim dnevnim redom:

1. Pozdrav predsednika. 2. Poročilo tajnikovo. 2. Poročilo blagajnikovo. 4. Prosto pisanje (poročevalec g. Burnik). 5. Določitev kraja prihodnjemu zborovanju. 6. Prosti nasvèti.

Odbor.

Iz Osilnice. Zahvala. Podpisana štejeva si v prijetno dolžnost, da se tù v imenu uboge šolske mladine zahvaljujeva slavnemu odboru »Národne Šole«, kateri je blagovolil poslati proti mali vsoti obilo šolskega blaga. Bog povrni prekorištnemu društvu stotero!

Franz Hoenigman,
predsednik k. š. sv.

Franz Povše,
učitelj.

Od Sv. Jakoba ob Savi. V nedeljo dné 22. septembra t. l. po krščanskem nauku razkril se je pri nas spomenik z napisom: »V spomin 40letnega vladanja Njegovega veličastva presvetlega cesarja Frana Josipa I., postavili dne 23. septembra 1888 udani občini Podgorica in Dragomelj«, na drugi strani: »Vse za vero, dom, cesarja!« Spomenik je okusno izdelan in ima podobo čveterovoglate okrajšane piramide ter tehta 13 starih stotov. Slavnost vršila se je po tem-le vzporedju: Po cerkvenem opravilu sešla se je šolska mladež v šoli, od koder je s svojo zastavo pod vodstvom g. učitelja korakala na slavnostni prostor. Najprej je g. učitelj v spomin obletnice, kar se je zasadila lipica z imenom: »cesar Fran Josipova lipa« pozdravil z lepimi besedami otroke

in na stotine zbranega ljudstva z županom in občinskimi odborniki vred. Na to stopil je na oder tû znan govornik, g. Štefan Lemut, predsednik bralnega društva v Dolu, razložil je pomen spomenika, kako lepo in častno je za obe občini, da sta tako izrazili lojalna čustva ter naposled zaklical trikrat: »Slava« presvetlemu cesarju, na kar je iz stoterih grl zadonel trikratni »Živio!« in »Slava!« Zraven pa so pokali topiči. —

Po končani slavnosti zbrali smo se v gostilni pri »Petraču«, kjer se je govorilo in napivalo posebno presvetlemu cesarju. Za večera smo se razšli in se kratko poslovili: »Na svidenje!«

Robert Ziegler.

Iz Ljubljane. Preizkušnje učiteljske sposobnosti za splošnje ljudske in meščanske šole bodo pri Ljubljanski izpraševalni komisiji v 4. dan novembra t. l. in naslednje dneve. Kandidatje in kandidatnje, ki hočejo priti k preizkušnji, naj prošnje za dovoljenje k preizkušnji v smislu min. ukaza z 31. julija 1886. l. št. 6033 o novem predpisu za preizkušnje učiteljske sposobnosti potom šolskega voditeljstva oddajo pri svoji okrajni šolski oblasti, in če niso v službi, pa s svojimi spričali in z uradnim zdravniškim spričalom neposredno pri tisti okrajni šolski oblasti, pri kateri so poslednjič služili in sicer o pravem času tako, da bode okrajna šolska oblast mogla do 25. dné oktobra t. l. oddati prošnje izpraševalni komisiji. Kandidati in kandidatnje, ki so svoje prošnje za dovoljenje o pravem času vložili, naj pridejo k preizkušnji v 4. dan novembra t. l. zjutraj ob 8. uri na c. kr. učiteljišče v Ljubljano, ne da bi čakali posebnega poziva.

— Šolska slavnost prve mestne 5razredne ljudske šole v 4. dan t. m. je bila sijajna. Ob 10. uri dopoldne so bili učenci in učitelji, člani c. kr. mestnega šolskega sveta in mnogo starišev in šolskih prijateljev pri šolski maši v novi cerkvi presv. S. J., kjer so učenci peli. Po maši so šli učenci, učitelji in gosti v novo šolo, kjer jo je p. n. gospod kanonik A. Zamejec po cerkvenem redu blagoslovil. Potem so se učenci, učitelji, stariši in gosti zbrali v okrašeni telovadnici. Slavnost so s svojo navzočnostjo počastili najviši dostojanstveniki p. n. g. g. c. kr. deželni predsednik baron Winkler, deželni glavar dr. Poklukar, deželni šolski nadzornik Jakob Smolej, cesarski svetnik J. Murnik, okrajni šolski nadzornik Fr. Levec, ravnatelj gimnazije in učiteljišča, vadniški in mestni učitelji in učiteljice, občinski svetovalci in dr. — Najprej je zbrane ogovoril g. župan glavnega mesta Ljubljanskega, Peter Grasselli, izročivši ključ od šolskega poslopja šolskemu voditelju A. Praprotniku, kateri je nekako tako-le odgovoril:

»Slavna gospoda! Čestiti stariši! Ljubi učenci!

Dovolite, da spregovorim v imenu učiteljev prve mestne ljudske šole in kažem čutila, ki nas navdajajo danes pri tej redki slavnosti.

Dolgo — čez dvajset let — je naša šola bivala v ptujih, neprimernih prostorih; a zdaj je tudi na naš prag prisijalo rumeno solnce: požrtvovalna Ljubljanska občina nam je postavila krasno šolsko poslopje, — katero se je danes blagoslovilo in nam izročilo.

Moder mož je nekdaj rekel: »Ako nam hočete kazati vrednost dežele in mesta kras, peljite v šolo nas!« To je resnica. Šola je za cerkvijo prvi kraj, kjer se mladost izobražuje in vzgojuje za svojo prihodnjo srečo. Šola je mili, bogati dom, iz katerega stopi v življenje mlad človek, izomikan, ročen in spreten, da si pomaga in koristi sam sebi in drugim v družini, v občini, v domovini in državi. Zares, ljudska šola ima vzvišeno nalogo, katero morajo zvrševati učenci in učitelji.

Da se pa ta lepa naloga ložeje zvršuje, mnogo, mnogo pripomore primerno šolsko poslopje. Zatorej smo vsi, učitelji in učenci, pristrčno hvaležni slavni občini in njenemu slavnemu predstojništvu, katero se ni balo ne truda, ne troškov, da se je postavila krasna šolska zgradba, ki povišuje čast glavnemu mestu Ljubljanskemu ter je v vzgled občinam v deželi. Mi učitelji se bomo te dobrote hvaležni skazovali tako, da bomo zvesto izpolnovali svoje težavne dolžnosti in se skrbno prizadevali, da bodo iz te šole prihajali ljudje, ki živé po geslu: »Vse za vero, cesarja in domovino«.

Vi, ljubi učenci, pa bode te za to dobroto najhvaležniši tako, da bode te pridno hodili v šolo, da bode te v šoli se marljivo učili in si nabirali dragih zakladov modrosti, katerih vam nihče ne more vzeti. Kot hvaležni učenci pa morate tudi varovati, da se novo poslopje kaj ne poškoduje. Vsa hiša in hišna oprava naj bode vedno čedna in nepoškodovana.

Vsi vkup pa, učenci in učitelji, slavnemu srenjskemu predstojništvu danes slovesno obétamó, da se bodemo vedno tako obnašali, da vam bode obilne obresti dajal kapital, ki ste ga naložili v tej šolski zgradbi«.

Potem je govoril gospod deželni predsednik občinskemu zastopništvu, učencem in učiteljem, za tem pa gospod okrajni šolski nadzornik poudarjaje vzajemno delovanje šole z domom ter je svoj krepki govor končal s trikratnimi klici presvetlemu cesarju, in učenci so čvrsto odpeli s primerno pesmijo: »Veselje čuje se povsod!« — Potem je g. katehet J. Smrekar v daljšem govoru razložil, kaj pomenja cerkveno blagoslovljenje. K sklepu so učenci še zapeli cesarsko pesem ter so šli vsaksebi; p. n. gosti pa so si ogledali vse prostore in opravo krasnega novega šolskega poslopja. Prva mestna ljudska šola bode to prelepo slavnost z zlatimi črkami zapisala v svojo kroniko.

— Zlati križec za zasluge so presvetli cesar podelili nadučitelju v pokoji, gospodu Leopoldu Belar-ju. Slovesno dekoriranje z zaslužnim križcem je p. n. gospod župan glavnega mesta Ljubljanskega Peter Grasselli, v pretečeno nedeljo (v 13. dan t. m.) v šolskem poslopju II. mestne šole v navzočnosti vsega mestnega učiteljstva, šolskih dostojanstvenikov in šolskih prijateljev slovesno zvršil. Prihodnjic bodemo več poročali o tej lepi slavnosti.

— Iz odboro ve se je »Društva v pomoč učiteljem, njihovim vdovam in sirotam« dné 26. septembra 1889. Navzoči gg.: Borštnik, Govekar, prošt dr. Jarec (predsednik), Močnik (tajnik), Stegnar, Tomšič, Žumer. — Učitelj J. B. iz K. je dobil posojila 140 gld., ker je dobil »zanesljivega poroka«. Teh 140 gld. ima vrniti v dveh letih s 6% obrestmi. Učitelj S. L. iz P. na Dolenjskem bode dobil na posodo 150 gld., kadar bode »verojetno« dokazal, da je posestnik novo zidani hiši in zemljišču. — V društvo se vzprejmeta dva po 47 let stara učitelja, oba očeta mnogobrojni obitelji pod navadnimi pogoji. Prošnja nekega nadučitelja se odloži za bodoči čas. Tajniku se naroča, da ima opomniti 2 učitelja, ki sta zaostala z letnino, ter ju opomniti nasledkov, ako v določenem času ne plačata zaostale letnine. Društveni računi so se pregledali, in s koncem avgusta ima biti blagajnični ostanek 444 gld. 01 kr. Konečno se dovoli blagajniku za pisarno in nagrado za p. l. (1889.) 30 gld. in s tem je bila seja pri kraji.

— Imenovanje. G. Gabrijel Majcen, učitelj na slovenski ljudski šoli v Mariboru, dobli je učiteljsko mesto na c. kr. vadnici v Mariboru.

Premene pri učiteljstvu.

G. Ludvik Vagaja, učitelj v Gorenjih Pirničah pri Medvodah je dobil službo učitelja-voditelja v Neuhaus-u na Koroškem; na njegovo mesto v Gorenje Pirniče pa pride g. Karol Weber, učitelj na Vojskem (nad Idrijo). G. Josip Armič, potrjeni uč. kandidat, je pomožni učitelj na I. mestni 5razredni deški ljudski šoli v Ljubljani.

Št. 1056.

Razpisi učiteljskih služeb.

okr. š. sv. Na trorzredni ljudski šoli v Leskovci pri Krškem se razpisuje nadučiteljska služba s 500 gld. letne plače, s postavno opravilno doklado in stanarino letnih 80 gld., oziroma druga učiteljska služba s 500 gld. letne plače in s prostim stanovanjem (katero pa se more tudi odpovedati).

Prosilci za to službo naj svoje pravilno obložene prošnje po predpisanem uradnem potu semkaj vlagajo do 12. oktobra t. l.

C. kr. okrajni šolski svét v Krškem dné 27. septembra 1889. l.

Št. 918.

okr. š. sv. Na trorzredni ljudski šoli v Velikih Laščah tretje učiteljsko mesto s 400 gld. letne plače v stalno nameščenje.

Prošnje naj se predpisanim potom do 31. oktobra t. l. vlagajo pri tukajšnjem uradu.

C. kr. okrajni šolski svét v Kočevji v 2. dan oktobra 1889. l.

Št. 894.

okr. š. sv. Tretje učiteljsko mesto na trorzrednici v Gorenjem Logatcu z letno plačo 400 gld. in s prostim stanovanjem se podeli stalno, ali pa eventuelno začasno.

Prošnje je pošiljati sem do 16. oktobra t. l.

C. kr. okrajni šolski svét v Logatcu v 30. dan septembra 1889. l.

Za razna darila priporoča J. R. Milic-eva tiskarna v Ljubljani, v njeni zalogi izišle

VIJOLICE,

pesmi za mladost, spisala Lujiza Pesjakova. Cena elegantno vezanemu izvodu 1 gld. 60 kr., broš. 1. gld. 20 kr.

Učna tvarina.

Ob začetku šolskega leta opozorujem na mojo zalogo učnih sredstev ter priporočam gospodom krajnim šolskim svétnikom, šolskim voditeljem in gospodom učiteljem naslednje vrlo izdelano in prav po nizki ceni:

Nazorni nauk, Hermanov, 6 gld. 66 kr. — Tomšičev, 3 gld. 50 kr.
Stenske zemljevide, na platnu razpete, Avstro-Ogersko 7 gld., Evropo 5 gld., Palestino 4 gld., Poluoble 4 gld., Kranjsko 5 gld. 40 kr., globuse 5 gld. 30 kr. in 7 gld.

Schreiberjeve anatomске stenske table, razpete 5 gld. 40 kr.

Velike barvane stenske table živalstva, na platnu, 1. dojivke 6 gld. 48 kr., 2. ptice 6 gld. 48 kr., 3. dvoživke in druge 6 gld. 48 kr.

1 zbirka (garnitura) geometrskih teles 2 gld., zbirka **metrske mere in uteži** 5 gld., **drog iz stekla** 60 kr., **sesalni smrk** 1 gld. 50 kr., **tablice s črkami** 1 gld. 80 kr., **pritiskalni smrk** 1 gld. 50 kr., **drog iz smole** 60 kr., **barometer** 3 gld., **termometer** 60 kr. do 1 gld. 20 kr., **računski stroj (velik)** 7 gld. 50 kr., **snov za šolske table** 5 gld. 20 kr. in više po velikosti, **kompas v lesu** 1 gld. 20 kr., **magnet** 20 do 50 kr., **škrilaste tablice** razne velikosti na vsaki strani črtane št. I. 80 kr., št. II. 1 gld., št. III. 1 gld. 20 kr. št. IV. 1 gld. 40 kr. 10 komadov, **svinčniki, črtalniki, pisanke Grubbauerjeve, Musilove in Greinerjeve** vsakovrstne širine 70 kr. do 1 gld. 50 kr. sto komadov, **Grubbauerjeve risanke** sto komadov 2 gld. Dobivajo se tudi tù razna držala, pisala in peresa škatljica po 30, 34, 40, 75, 120 kr. in više.

Pri gotovem plačilu se primerno prijenja od cene (daje se rabat).

Zaloga vseh predpisanih šolskih knjig.

Vsa druga tù nenavedena učna tvarina se pri meni po najnižji ceni dobiva.

Kar ni v zalogi, se brzo in po ceni oskrbí.

Preskrbim tudi vsakatero za šolske knjižnice pripravne knjige.

Tudi so tù v zalogi odobrene knjige za šolske knjižnice ter se vzprejemajo naročila na **Stritar-jeve zbrane spise, Cimperman-ove pesmi** broš. 1 gld. 20 kr., vez. 2 gld.

Cenik velike zaloge pisalnega, risalnega in slikarskega orodja, kakor tudi **zaznamek** nabožnih in ljudskih knjig lastne zaloge dobé se na zahtevanje brezplačno in franko.

J. Giontini
v Ljubljani.